

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

Capvt Primvm.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75090)

ruit, quod non solum omnibus damnatis hominibus parceret, sed etiam de aeterna poena reprobos angelos quandoque liberaret. Novatus autem ignis aspicere visionem amplius amavit, qui dum severam omnipotentis Dei iustitiam implacabilem diceret, spe veniae consequenda, & poenitentiae omne remedium peccatoribus abstulit. Nec Novato igitur, nec illi alij Dominus apparuit: quia uterque eorum iuxta quod per veritatem sacri eloquij cernitur, omnipotentem Dominum non conspexit. Tunc ergo iuxta verbum Dominus apparet, cum ea ostensione menti revelat, quam sacre Scripturae fides non reprobatur. Unde & apte subiungitur:

Et venit sermo Samuelis in universo Israeli.

Hæreticorum quippe sermo non venit. Novati enim sermo fuit: quia iustus Deus semel lapsis fidelibus nequaquam parcit. Origenis sermo fuit: quia misericors Dominus nullam creaturam rationalem perire per aeternam damnationem sinit. Sed quia

conversi ad Dominum peccatores, nequaquam percuti, & semel lapsi angeli, & in peccato suo mortui peccatores numquam salvantur, hæreticorum profecto sermo non venit. Sermo igitur Samuelis venit in universo Israeli; quia Catholici viri prædicatione completur, quæ in veritate sacri eloquij rectè cognoscitur. Et notandum, quia ejus sermo venisse dicitur, cui visionem suam Dominus addidisse perhibetur: quia nimirum ejus prædicatione vera est, cui sic divinæ iustitiæ terror ostenditur, ut benignitatis ejus abundans gratia non celetur: videlicet ut mentem videntis sic conspecta veritas terreat, ut etiam ostensa benignitas mentem territam in desperationem cadere non permittat: ut sic de benignitate præsumat, quatenus ad prævaricationis aulum non proruat. Hæc autem in secundo libello præsentis operis disputata sufficiant: ut dum ea, quæ sequuntur, novo principio inchoate disponimus, dicendi etiam studium per devotionem renovetur.

LIBRI TERTII

CAPVT PRIMVM.

UM sacre historiae sensus qualiter electorum moribus conveniret studiosè quaeremus, allegoriae ordinem repetere exponendo distulimus. Ut ergo ea, quæ omisisse cernimur, suppleamus, quaeritur: Quid est, quod dum Samuel ministrare Domino coram Heli memoratur, pretiosus sermo Domini esse describitur? Sed, sicut superius est dictum, per Samuelem prædicatores sanctæ Ecclesiæ, per Heli etiam electi patres testamenti veteris designantur. Puer ergo Samuel ministrabat Domino coram Heli, cum novus doctorum ordo Redemptoris fidem prædicabat. De quo nimirum ministerio Paulus loquitur, dicens: *Quandiu sum Gentium Apostolus, ministerium meum honorificabo.* Hinc iterum dicit: *Hebraei sum, & ego: Israelita sum, & ego: ministri Christi sum, & ego.* Ministrare ergo Domino, in laborem prædicationis pergere est. Quod profecto ministerium Samuel coram Heli Domino impendisse dicitur: quia quicquid de religione novæ fidei, novus prædicatorum ordo asseruit, hoc patrum veterum auctoritate roboravit. Domino quippe ministrabat Samuel, quando novus prædicator assererat, dicens: *Dico enim Christum Iesum ministrum fuisse circumcisionis propter veritatem Dei, gentes autem super misericordia honorare Deum. Qui profecto ut ministerium, quod Domino exhibebat, coram Heli quoque impenderet, adjunxit, dicens: Sicut scriptum est: Laudate omnes gentes Dominum, & collaudate eum omnes populi.* Et ut se arctius coram Heli in ministerio Domini cohiberet, adjunxit: *Esaias enim dicit: Erit radix Iesse, qui exurget regere gentes, in eum gentes sperabunt.* Puer Samuel Domino ministrabat, cum Dominice Resurrectionis gloriam Petrus assereret, dicens: *Iesum Nazarenum virum approbatum à Deo in vobis signis & prodigiis, iraditum per manus impiorum interemisistis, hunc Deus suscitavit à mortuis præsertim consilio tertia die, sicut impossibile erat tenevi eum doloribus inferni.* Sed hoc ministerium, quod Domino exhibuit, etiam coram Heli exhibuit, quia subjunxit, dicens: *David enim dicit: Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem.* Coram Heli itaque Samuel ministrare Domino aptè dicitur: quia electi sanctæ Ecclesiæ prædicatores, dum statum novæ fidei prædicando erigerent, quod ratione asserere conati sunt, patrum veterum auctoritate firmaverunt. Et tunc quidem sermo Do-

mini pretiosus fuisse perhibetur. Pretiosa quippe res parvo pretio emi non potest. Pretium autem, quo sermo Dei emittitur, labor est sanctæ operationis. Velut enim rem, quam habere volumus, pretio emimus, cum per sermonem prædicationis, quem accipimus, laborem operis exhibemus. Tunc autem erat sermo pretiosus, cum pro qualicumque labore operis non dabatur: cum omnis, qui emptorem sermonis interfecit, obsequium Deo se prestare cogitabat. Eo igitur tempore sermonis emptor multo pretio eguit: quia sine magno labore verbum fidei servare non potuit, qui pro eo, quod credidit, ad tormenta pervenit. Tempus namque tunc erat, quo is, qui emebatur, sermo non typo figuratæ mortalitatis, sed apertæ locutionis præcepto hortabatur, dicens: *Qui vult venire post me, tollat crucem suam quotidie, & sequatur me.* Hinc item dicit: *Qui autem amat patrem, aut matrem plus quam me, non est me dignus.* Et: *qui non renuntiaverit omnibus, quæ d possidet, non potest meus esse discipulus.* Itaque cum ministerium Samuelis asseritur, pretiosus sermo Domini esse perhibetur: quia profecto inter initia fidei illi, qui prædicantibus aeternæ vitæ doctoribus crediderunt, pro accepto verbo fidei, magni laboris opera expendisse credendi sunt. Et quia Judæicus populus jam lumen divinæ cognitionis amiserat, sequitur:

In diebus illis non erat visio manifesta.

Manifesta namque visio ejus esset, si in Redemptorem, quem ad visitationem suam venisse audierat, credidisset. De qua nimirum ejus cæcitate subiungitur:

Factum est autem, Heli jacebat in loco suo, nec poterat videre lucernam Dei, antequam extingueretur.

Visio namque Heli manifesta non est, quia Judæorum sacerdotium in perfidia suæ cæcitate sepultum est. Heli ergo jacet in loco suo, quia & litteram legis habet, & in lege & prophetis non habet statum luminis, sed lapsum cæcitatatis. Locus namque Heli videlicet Judæici prædicatoris sacra lex est. Quia ergo Judaicum sacerdotium adhuc sacram Scripturam habet, in loco suo est. Et quia virtutem sanctæ Scripturæ nesciens, ad statum fidei non erigitur, nimirum in loco suo non stare, sed jacere perhibetur. Quia item usque ad mundi finem præ-

Rom. 11.
b
2. Cor.
11. c

Rom. 15. b

Pf. 116. a

Rom. 15. c
ex Es. 2. c

Act. 11. d

Pf. 15. c

Mat. 16. d
Mat. 10.
Luc. 14. f

jectus est, lucernam Dei videre non posse memoratur. Unde & cum quotidie tot à sancta Ecclesia prædicationis hortamenta suscipiant, cum tot sacræ fidei assertionibus Judæi victi non credant: quid aliud, nisi hoc, quod in sancta Scriptura de eis legitur, & etiam per experimentum tenemus, quia videlicet projecti sunt, non solum ut non videant, sed etiam ut videre non possint: Unde & Apostoli superfluum laborem reputantes eorum, qui videre non poterant, in actibus suis dicunt: *Quia indignos vos fecistis æternæ vitæ, ecce convertimur ad gentes.* Sed qui videre non posse relatus est, Dei lucerna vocatur. Synagoga namque ministerium Dei lucerna fuit, quando in electis patribus & per veræ prædicationis lumen, & per venturi Redemptoris promissionem luxit. Quæ profectò lucerna, ministrante Samuele, videri non potuit: quia tempore novæ prædicationis, synagoga magisterium pœnam perpetuæ repulsionis incurrit. Et notandum, quia non dicitur, lucere non poterat, quia profectò adhuc lumen sanctæ Scripturæ pro nobis portat: sed quod portat, ignorat. Unde & antequam extingueretur, videre non posse dicitur. Nondum enim extinguitur, & videre non potest, quia certè, ut jam dixi, lumen gerit, quod non attendit: antè enim quam extinguatur, est, donec lucet. Et quia ab eo usque ad mundi finem sacra Scriptura non tollitur, si antequam extinguitur, non videt, cum mundi fine extenditur in cæcitate. Quod si accessio ejus refertur ad zelum perfidiæ, idcirco non potest videre, quia non extinguitur. Nam si ignem perfidiæ de mente extingueret, ablato impietatis zelo, ad placitum veræ fidei lumen, mentis oculos aperiret. Sed dum videre non posse dicitur, indigna lucerna perhibetur, & ad videndum, ea, quæ digna est, quaeritur. Nam subdit, dicens:

Samuel autem dormiebat in templo Domini, ubi erat arca Domini, & vocavit Dominus Samuelem.

Confirmata cæcitate Heli, Samuelem Dominus vocavit: quia damnato Judæorum sacerdotio ad majorem gratiam novum prædicatorum ordinem assumpsit. Sed qui exposuit, quem vocavit, unde etiam vocaret, ostendit; quia in templo Domini, ubi erat arca, Samuelem dormire perhibuit. Templum enim Dei est, locus ubi habitat Deus. Unde & per Psalmistam dicitur: *Dominus in templo sancto suo: Dominus in celo sedes ejus.* Quem profectò locum Paulus insinuat, dicens: *Templum Dei sanctum est, quod estis vos.* Templum itaque Dei, uniuscujusque est anima electi. Templum, ubi arca reconditur, mens est, in qua divini eloquij sacramenta per intelligentiam referantur. Quid ergo ei aliud dormire in templo, nisi per intentionis custodiam in propria circumspectione persistere? Samuel itaque dormiebat in templo Dei, quia novæ gratiæ unusquisque prædicator, dum cuncta, quæ mundi sunt, perfectè contempsit, in electæ suæ mentis intima circumspectione requievit. Et quia in sacramentis divinæ Scripturæ eruditus fuit, in templo dormiebat, ubi erat arca. Et notandum, quia non dicitur, dormivit, sed dormiebat: quia nimirum eandem mentis suæ circumspectionem non in transitu servare studuit, sed in diuturnitate perseverantæ. Somnus itaque Samuelis perfectum mundi contemptum designat in mente doctoris. Dormit ergo prædicator in templo, dum repulsa à se penitus mundana sollicitudine, sese per considerationem rerum spiritualium recondit in mente. Hujus namque somni quietem Petrus elegerat, cum dicebat: *Non est bonum relinquare verbum Dei, & ministrare mensis.* Hinc Jetro Madianita Moysen cognatum suum justè arguit, dicens: *Stulto labore consumeris tu, sed audi*

A verba mea, & eris Dominus tecum. Esto tu populo in iis, quæ ad Deum pertinent, ut referas, quæ dicuntur ad eum. Hinc Paulus ad templi somnum Corinthios revocat, dicens: *Iam quidem delictum est in vobis, quod judicia habetis inter vos. Quare non magis fraudem patimini?* Dormire quippe in templo Dei non posse conspexerat, quos judiciorum occupatio à spirituali meditatione retrahebat. Dormiens ergo in templo vocatus à Domino dicitur: quia ille tunc doctor ad cognoscenda divina secreta assumptus est, qui per cordis intentionem non in exterioribus, sed in interioribus morabatur. Sequitur:

Qui respondens, ait: Ecce ego, & cucurrit ad Heli, & dixit: Vocasti enim me. Qui dixit: Non vocavi te, fili mi, revertere & dormi.

Cur is, qui vocantem se Dominum audivit, ad Heli cucurrit, nisi quia se ab Heli vocatum putavit? Et quia explanationis typicæ ordinem tenemus, quomodo Heli putatur, cum vocato puero Deus loquitur? Sed quæcumque in Scripturis sanctis patres nostri veteres locuti sunt, ad Heli referuntur locutionem, qui nimirum, quia à semetipsis non sunt locuti, dum Deus per eos, quæ voluit, locutus est; ea, quæ in Scripturis sanctis audivit, vox Dei esse cognoscitur, quæ per Heli profertur. Puer autem, quia loquente Deo, ad Heli cucurrit, vocem profectò Deus Heli similem protulit. Quid ergo est, quod divinæ locutionis vox ab Heli voce non differt, nisi quia & per patres veteres ipse locutionem profert? Vox namque Heli Dei esse cognoscitur; quoniam electi patres quidquid per sacra eloquia loquuntur, non à semetipsis, sed à Domino acceperunt. Unde & in Prophetis per omnem fere locutionem repetitur. *Hac dicit Dominus:* ut ea, quæ Propheta oraculo vox resonat, sentiamus non esse loquentis hominis, sed præcipientis Dei. Aliquando autem per scripturam loquitur Deus, aliquando per occultam inspirationem Revelatione autem occulta loquitur, cum electæ menti per Spiritum, aut agenda, aut docenda panduntur. Samuel itaque, cum vocantem se Dominum audivit, ad Heli cucurrit: quia electus ordo prædicatorum sanctæ Ecclesiæ hoc, quod, Deo revelante, cognoverat, quale esset in sacro eloquio perquirebat. Regula quippe rectæ intelligentiæ in Scripturæ sacræ libris expressa est: quia divina consilia ibi per venerabiles patres nostros exposita sunt, qui Spiritum sanctum habuerunt. Vocatus ergo tam sapienter à Domino Samuel, ad Heli cucurrit; quia ordo prædicatorum in omni, quod spirituali revelatione didicit, patrum veterum dicta consuluit, ut tunc demum à Domino sibi fuisse revelationem crederet, cum ab eo, quod in sacra Scriptura legebat, nequam differre cognovisset. Nam facile fallitur, qui hoc, quod occulta contemplatione colligit, in præclara sanctæ Scripturæ veritate nescit discutere quale sit. Unde & Apostolus denunciatur, dicens: *Trans. 2. cor. ii. figurat se satanas in Angelum lucis. Quomodo autem falsa in veræ lucis claritate discernuntur?* Ad Heli ergo currit Samuel, quoniam à Domino vocatur: quia sancti prædicatorum, ne falsæ lucis imagine in intima contemplatione fallantur, modum occultæ revelationis in aperta Scripturæ sanctæ veritate discutiunt. Quia in re quaerendum est, quomodo Heli dicere competat: [*Non te vocavi fili mi.*] Sed patres nostri, qui per sacrum eloquium novis prædicatoribus loquuntur, non eos vocant, sed qualis sit interna eorum revelatio indicant. Vocare etenim Dei, electorum suorum mentes aspiratione suæ gratiæ excitare est. Antiqui verò patres per Scripturam quidem sacram loquuntur, sed tamen aspiratione divinæ gratiæ corda audientium excitare non

possunt. Consulta ergo sacra eloquia, dum se do- A
num spiritualis gratiæ dare non posse iudicant, au-
toritate Samuelis sese Heli, velut quibusdam locu-
tionibus excusant. Sed hoc nimirum, quod dare
non possunt, insinuare qualiter acquiri debeat, pos-
sunt. Unde & Heli voce ad Samuelem dicitur: [Re-
vertere, & dormi.] Quid est, quod vocatum pue-
rum redire Heli ad somnum præcipit, nisi quia præ-
dicatoribus ostendit, ut ad percipiendum donum
internæ gratiæ se per mentis quietem parent? Et no-
tandum, quia dicitur: [Revertere.] Samuel nam-
que revertitur, cum electus prædicator à meditati-
one sacri eloquij ad secretum redit internæ contem-
plationis. Reversus ergo dormivit: quia in internæ
contemplationis intentione requievit. Quo in loco
etiam hoc notandum est, quia Samuel à Domino ter
vocatur, ter iterum ab Heli dormire præcipitur. B
Quid est hoc, nisi quia tres gradus dilectionis esse,
ipsa Veritate docente, didicimus? *Diligens Domi-
num Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima
tua, & ex tota virtute tua.* Sed quid in corde acci-
pimus, nisi consilium? Quid autem in mente, nisi
voluntatem? Quid verò in virtute, nisi amoris af-
fectio designatur? Sed & per consilium, quid aliud,
quàm veritatis certitudinem investigamus? Et per
voluntatem quid diligentes, nisi bona valde concu-
piscimus? Per affectionem, quid nisi veri gaudij
perfruitionem quærimus? Per gradus namque dile-
ctionis ad summa sustollimur, cum cordis nostri
consilio veritas revelatur, & voluntati mentis bo-
nitas vera conceditur, atque affectioni virtutis no-
stræ per infusionem divinæ gratiæ, spiritale & verum
gaudium datur. Ter igitur est Samuel vocatus à
Domino, quia dum ordo prædicatorum rudis ad-
huc Ecclesiæ ad superna se studia extendit, & veri-
tatem de ratione consilij, & bonitatem de electione
voluntatis, & verum gaudium appetit de intentione
affectionis. Ter etiam ad Heli vocatus accessit:
quia de omni appetitu suo sacram Scripturam medi-
tationis festinatione consuluit. Ter item, quia ab eo
non vocaretur audivit: quia meditando didicit,
quod patres nostri ad eruditionem nostram, sacra
nobis eloquia scripta tradiderunt: verum tamen do-
na nobis spiritualia dare minimè possunt. Quid est
ergo dicere: [Non te vocavi:] nisi desiderium dono-
rum spiritualium ego non dedi? Nam si sacra Scri-
ptura, aut aliquis scriptorum dona spiritualia confer-
ret, quotquot sacra eloquia legerent, donis spiri-
tibus ornarentur. Nunc verò cum multi sacram
Scripturam legant, & tractantes prædicatores au-
diant, & post studium lectionis, & prædicationis
adhortationem, alij in pristino frigore vitiorum
suorum remaneant, alij per gratiam in amorem san-
ctarum virtutum fervent: aperte liquet, quia ordo
patrum venerabilium dona nobis virtutum per edi-
tas scripturas ostendit, sed amorem virtutum, quas
insinuat, solus nobis conditor tribuit. Quare & Ja-
cobus piè admonet, dicens: *Omne datum optimum,
& omne donum perfectum desursum est, descendens à
patre luminum.* Hinc Paulus ait: *Neque qui plan-
tat est aliquid, sed qui incrementum dat. Deus. Quid
est ergo aliud dicere: Non te vocavi, nisi aperta eru-
ditione ostendere: quia hoc, quod fidelis anima ad
superna desideria erigitur, ex sola divinæ gratiæ in-
fusione generatur? Quia ergo ter vocatur à Domi-
no, ter ad dormiendum à magistro reverti præcipi-
tur, tres ille gradus dilectionis insinuat, qualiter ac-
quirantur. Nam quia cordi consilium aptavimus,
consilium verò invenire veritatem desiderat, ma-
gnus utique sopor est necessarius, ne prius amans
evigilet, quàm quæsit veritas inveniat. Revertatur
ergo puer, & dormiat: ut qui veritatis lucem
invenire desiderat, per quietem caveat, ut ad se er-
rorum tenebras non admittat. Secundò etiam dor-*

miat, ut amoris obsequium omnipotenti Deo ex
tota mente impendat, ut bona, quæ amat, pura
simplicitate, nulloque malorum velamine pallien-
tur. Quod profectò quia non nisi magna discretio-
nis subtilitate cognoscitur: vocatus puer à Domi-
no, ab Heli reverti, ut dormiat, jubetur. Nam si
dormire, pro ascendendo isto amoris gradu negli-
git, hoc, quod de virtute appetit, non acquirit:
quia etsi jam bona, Deo aspirante, amare possu-
mus, nisi magna mentis quiete, qualia sint ipsa bona,
quæ volumus, non didicimus. Ter ergo ad dor-
miendum Samuel mittitur: quia profectò novus præ-
dicatorum ordo, ut ex tota virtute diligit, admonetur.
Et quia virtutem ad affectionem retulimus, affectio
autem mentis de gaudio spirituali perficitur, magnam
somnia quiete Samuel habuit: & dum spiritualia per
quietem, ordo prædicatorum certus didicit, sub spe-
cie veri gaudij, gaudium extraneum non recepit.
Nam sicut de virtutibus ceteris, ita & de profectu
contemplationis, mens contemplantis plerumque
inaniter hilarescit. [Dormivit ergo iterum Samuel:]
quia nimirum ordo doctorum nisi cautè se in con-
templatione circumspiceret, aliquando vanè gau-
dendo, se vero gaudio gaudere existimaret. Primò
itaque dormivit: quia dum cognoscenda veritati
animum intendit, magna consilij subtilitate, erro-
nea cuncta reprobavit. Secundò dormivit: quia cum
conditorem diligere ex tota mente didicit, magna
apud se quiete disposuit, ut bonis, quæ cuperet ali-
qua reprobata non misceret. Tertio etiam dormivit,
ut dum supremum gaudium de divina contempla-
tione perciperet, vanam letitiam reprobare con-
C
sulta mente potuisset. Et quia hoc de Samuele ad-
huc proficiente dicitur, apertè subjungitur:

*Porro Samuel necdum sciebat Dominum, nec
revelatus ei fuerat sermo Domini.*

Dominum namque tunc ordo prædicatorum nescit
ea perfectione, qua postea profecit. Vel fortasse
idcirco nescire Dominum dicitur, quia alta, & pro-
funda, quæ noverat, infirmis adhuc, & rudibus præ-
dicatoribus non pandebat. Unde & volentibus diem
Dominici adventus agnoscere, ea, quæ omnia no-
verat, & indicare nolebat Veritas dicit: *De die
autem illa & hora nemo scit, neque Angeli in celo, &
neque Filius, nisi solus Pater.* Quid est quod sciens
omnia Filius, iudicij diem nescit, nisi quia inter
cuncta, quæ noverat, diem sciens, nesciebat eum,
ut diceret, sed ejus tempus, & qualitatem sciebat?
Hinc Joannes Baptista, qui Dominum perfectè no-
verat, ad eum quasi nesciens discipulos mittebat,
dicens: *Tu es, qui venturus es, an alium expecta-
mus?* Velut enim Dominum nesciens Samuel præ-
dicabat, cum Evangelista Matthæus divinitatem
Redemptoris præteriens, à sola humanitate ejus in-
choavit, dicens: *Liber generationis Iesu Christi filij
David, filij Abraham.* Sed sciebat profectò Domi-
num, & revelatus erat ei sermo Domini, cum Ioan-
nes divinitatem ejus alta exponendo suscipiens, ait:
*In principio erat Verbum, & Verbum erat apud
Deum, & Deus erat Verbum.* Nesciebat Dominum,
cum Paulus loqueretur, dicens: *Factus sum omnia
omnibus, ut omnes facerem salvos.* Qui enim infir-
mis infirmus, & parvulis fiebat parvulus, & omni-
bus omnia, nimirum cum ignorantibus etiam igno-
rabat. Nam ut ejusdem ignorantie verbo uteretur,
Corinthiis loquens, ait: *Nihil judicavi me scire
inter vos, nisi Christum Iesum, & hunc crucifixum.*
Nam cum sapientibus & Dominum noverat, & ser-
monem ejus revelatum habebat. Unde & dicit:
*Nos autem revelata facie Domini gloriam speculan-
tes, in eandem imaginem transformamur, tanquam
à Domini spiritu.* Hinc item loquitur, dicens: *Sa-
pientiam loquimur inter perfectos, non sapientiam hu-
jus mundi, neque principum hujus seculi, sed loqui-*

mur Dei sapientiam, quæ in mysterio abscondita est.
Hinc item cum, quem noverat Dominum, prædicat, dicens: *Qui cum sit splendor gloria, & figura substantia ejus, portansque omnia verbo virtutis sue, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram majestatis in excelsis, tanto melior Angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hereditavit.* Cui enim dixit Angelorum: *Filius meus es tu, ego hodie genui te?* Nescire ergo Dominum dicitur, non ignorantia cognitionis, sed prætextu simplicitatis. Sequitur:

Intellexit ergo Heli, quia Dominus vocaret puerum.

Nam si non intelligeret, per sacra eloquia ei salutaris consilia nequaquam ministrasset. Intellexit namque, quia prævidit. Quidquid enim omnipotens Deus in constructione futura Ecclesiæ agere disposuit, hoc veteribus patribus per sanctum prophetiæ spiritum revelavit. Nam per Amos prophetam dicitur: *Non faciet Dominus Deus verbum, quod non revelaverit servis suis prophetis.* Quid enim aliud, quam novorum prædicatorum vocationem intellexerat, qui dicebat: *Pro patribus tuis, nati sunt tibi filij, constituit eos principes super omnem terram.* Sed ei, quem vocandam intellexit, etiam consilium subministravit, dicens:

Vade & dormi, & si deinceps vocaverit te, dices: Loquere Domine: quia audit servus tuus.

Jam quidem de somno Samuelis satis, ut arbitror, quia internæ meditationis quietem designet, ostensum est. Qui profectò somnus ab Heli Samueli præcipitur: quia ad contemplanda interna mysteria vacare doctor per sacrum eloquium docetur. Sed quid est, quod Samuel quoties vocatur, toties ad dormiendum remittitur, & tamen ei adhuc nequaquam jubetur, ut dicat Deo. [*Loquere Domine, quia audit servus tuus?*] Ibi enim dormire jubetur, non tamen loqui; hic autem etiam cum obedientia somni, etiam licentia injungitur locutionis. Ibi etiam ad dormiendum missio, non dicitur: *Vade, sed, Revertere*: hic quoque nequaquam dicitur: *Revertere, sed Vade*. Quid enim sibi vult tanta præcipiendi varietas? Quam nimirum varietatem clarius agnoscamus, si illud, quod hoc loco Samuelis somnus significat, attendamus. Et quia superiores somni modos, ad probationem donorum sanctæ dilectionis retulimus, quid est hoc loco Samueli, id est novo prædicatori dormire, nisi probata jam, & cognita eadem dona cum securitatis quiete possidere? Merito igitur ei prius non dicebatur: *Vade, sed Revertere*: nunc autem non, *Revertere, sed Vade*. Qui enim adhuc examinabat, reverti jubebatur, ut mentis tranquillitate aliud donum discerneret, qui aliud jam eadem mentis quiete cognovisset. Et autem quia jam cuncta examinando probaverat, *Vade*, dicitur: quia ad possidenda cognita, securâ jam intentione mitebatur. Cur ergo prius somnus sine locutione præcipitur, nunc autem somnus cum locutione, nisi quia non licebat dicere: *Loquere*, nisi ei, qui verâ cognitionem certus existeret, quia is, qui loqueretur mentis sue affectibus, Deus esset? Examinanti ergo non dicitur: quia nisi loquentem intus perfectè didicerit, locutionem spiritalem sibi adhuc incertam, non debet cupere, & excipere quasi certam. Dicere enim menti Deo, *Loquere*, est internam ejus aspirationem securè excipere. Igitur perfectè cognoscenti hoc competit, non probanti: quia ante judicium interni examinis, sicut divina locutio non probatur, ita quod de Deo nobis est incognitum pro certo & cognito non excipitur. Dicitur namque est Samueli: [*Vade, & dormi.*] quia cum ordo sanctorum prædicatorum

dona spiritualia per sacri eloquij probationem didicit, ejusdem sanctæ Scripturæ eruditione cognovit, ut in ejusdem donis eò securius per amorem requiesceret, quod eorum virtutem apertiori ratione cognovisset. Præceptum quoque est ei, ut vocanti Deo diceret: [*Loquere Domine.*] Quia sacra locutionis studio doctus est, non solum per internæ visitationis gratiam loquentem Dominum devotè audire, sed silentem etiam, ut loqui dignaretur, magnis desiderijs implorare.

Abiit ergo Samuel, & dormivit in loco suo.

Tot habet loca prædicator sanctæ Ecclesiæ, quos profectus vitæ. Unde & profectus sui loca divinis laudibus consecrans, beatus Job dicit: *Per singulos gradus meos pronuntiabo eum.* Non enim jam in loco examinis, sed certæ cognitionis sistitur, cum ad altiora sublevatur. Locus namque prædicatoris, rerum cognoscendarum certa cognitio est. Nam de reprobis prædicatoribus Dominus dicit: *Tenentes legem meam, nescierunt me.* In loco igitur suo Samuel dormivit, cum ordo doctorum spiritualium rerum cognitionem, cum certitudine veritatis retinuit. Sed in quem gradum proficiat, ostenditur, quia repente subinfertur:

Venit ergo Dominus, & stetit.

Quia non redire, sed venire Dominus dicitur, Judæa destitutio, & sanctæ Ecclesiæ visitatio designatur. Unde non solum venire, sed stare perhibetur. Ad Judæa visitationem se venisse insinuat, dicens: *Non sum missus nisi ad oves, quæ perierunt domus Israel.* Sed veniens, non stetit, quia salutis suæ bonum contemnentem deseruit. Unde & synagoga principibus minatur, dicens: *Relinquetur vobis domus vestra deserta.* Hinc item denunciatis, ait: *Amen dico vobis, quia auferetur à vobis regnum, & dabitur genti, facienti fructus ejus.* Ad Samuelom itaque venit, & stetit: quia prædicator sanctæ Ecclesiæ semel assumptus, à quibus per custodiam suæ gratiæ ulterius non recedit. Nam ad Samuelem venerat, cum novos præferens orbi prædicatorum, dicebat: *Ite in orbem universum, & prædicate Evangelium omni creatura: qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur.* Sed si stare debeat, qui venit Dominus, dicat: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Venerat ergo Dominus, non ut recederet, sed ut staret: quia novos fidei ministros elegit, quos usque in mundi finem per sanctarum virtutum sibi patrimonium succedentes protegit. Sed qui venit, per gratiam visitans, qui stat per electionis suæ immutabilitatem perseverans, quid adjungat, audiamus.

Et vocavit, sicut vocaverat secundo, Samuel.

Secundò quippe vocavit, quia ei in ministerio prædicationis officium duplex præbuit: ut videlicet synagoga superbiam repellendo contereret, & humilitatem gentilitatis ad fidem vocando sublevaret. Vel certè secundò vocatur: quia in destructionem veteris hominis, atque in novi ædificationem excitatur. Vocatus est ergo semel, cum per spiritum insirnebatur, qualiter peccata & vitia in peccatorum cordibus delere potuisset: secundò vocatus, cum interni magisterij cum Deo documento instruxit: ut destructa in mente conversorum impietatis ædificatione, novam sanctarum virtutum fabricam erigere deberet. Quod profectò magisterium, quia ordo sanctorum prædicatorum & libenter didicit, atque ad obediendum devotè se obtulit, subditur: Ait ergo Samuel:

Loquere Domine, quia audit servus tuus.

Audire loquentem Deum, præcepta ejus operibus adimplere est. Quod contra in Evangelio reprobis per semetipsam Veritas dicit: *Qui ex Deo est, verba Dei audit: propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.* Sed audienti quod insinuare appetit, subdit: nam sequitur:

Et ait Dominus ad Samuelem: Ecce facio verbum in Israel, quod quicumque audierit, tinnient ambe aures ejus.

Et idem verbum aperiens, ait:

Prædixi enim ei, quod judicaturus essem domum ejus usque in æternum propter iniquitatem, eò quod noverat indignè agere filios suos, & non corripuit eos. Idcirco juravi domui Heli, quod non expietur iniquitas domus ejus victimis, & muneribus in æternum.

Quid enim his verbis aliud, quam toties jam explicata Judæorum repulso designatur? Domus namque prædicatoris, est multitudo populi subiecti, quam velut possidendo inhabitat, dum per suæ sollicitudinis curam servat. Domus ergo Heli, id est, sacerdotij veteris Judæa fuit, quam dum per conversationem reprobam coluit, pravitate suæ maculis immundam fecit. Qui profectò filios suos indignè agere conspexit, quia summum sacerdotium minoris ordinis sacerdotes in Redemptorem sævientes vidit, & eos non corripuit, nec ab effusione tanti sanguinis ulla eos auctoritate revocavit. Idcirco ei divina comminatione promittitur, quòd domus ejus in æternum judicetur. Judicare etenim Dei, damnare est. In æternum ergo judicatur, quia perire æterna pœna decernitur. Et quia hoc æterna Dei animadversione fit, jurejurando se affirmasse perhibuit, quòd iniquitas domus Heli in æternum precibus & muneribus non expietur. Quod profectò aperta veritate impleri conspiciamus: quia Judaicus populus in suæ perfidiæ oblatione perseverat. Quid enim est præsens duritia, & cæcitas quondam tam electi populi, nisi jusjurandum divinæ animadversionis? Nam digno supplicio se sub æterna morte cohibuit, qui ad mortem temporis, æternam vitam cogere non expavit: Sed hoc, quod jurejurando asserit, prædixisse se dicit: quia nimirum sanctæ Ecclesiæ doctoribus subsequenter de Judæa repulsiōe illud innouit, quòd eorum prædecessoribus ante manifestavit: quia hoc per Samuelem ad Heli nunc dicitur, quod ei per virum Dei superius dicebatur. Sequitur:

Dormivit Samuel usque mane.

Quid est, quòd per sacrum eloquium Samuelis somnus tam attentè describitur? Et quia jam quater repetisse somnum dicitur, multum despicit, qui à Dei Spiritu hoc non spiritualiter dictum credit. Nam etsi dormisse toties rectè intelligitur pro veritate historię, ad hoc scribitur, ut in veritate litteræ intellectus proferantur allegorię. Quid ergo designat Samuelis hæc quinta dormitio? Sed quia primum somnum retulimus ad exquisitiōem veritatis, secundum ad probationem veri operis, tertium ad explorationem veri gaudij, quartum ad perfruitionem inventæ & probatæ, cognitæque perfectionis: quinta somni species refertur ad studium disponendæ locutionis. Samuel igitur quinta repetitione dormivit: quia ordo prædicatorum, etsi per cordis consilium veritatem didicit, per voluntatem mentis bona elegit, per affectionem virtutis verum gaudium recepit, per certitudinem inventæ & cognitæ

A beatitudinis in virtutum sublimium securitate requievit: hoc tamen, quod in semetipso cognovit, sine magni dispensatione consilij subditis prædicare non potuit. Plerumque etenim doctor & quæ prædicat, apud semetipsum habet, sed tamen ea, quæ habet, prout debet, prædicare ea non potest: quia si ea, quæ dicat, jam Domino revelante, didicit; modum, quo ad populum sunt proferenda, non novit. Dormivit ergo Samuel iterum, quia ordo prædicatorum apud se magna quietis intentione disposuit, ne, prædicando, verbi Dei semen inutiliter spargeret, quod utili contemplatione collegisset. Nam dum prædicator considerare compellitur quid & quantum, sive quando loquitur, quæ dicat simul omnibus, qualiter moneat aliquos seorsum, quia magna sanctæ meditationis quiete utitur, apertè nimis in typo novi prædicatoris Samuel iterum dormire perhibetur. Dormire quippe ei tunc, est dicendi modum tranquilla mente disponere. Et evigilare ei, est à quiete meditationis ad loquendum exire. Et quia rationabiliter non evigilat, antequam dicenda disponat, sequitur: [*Usque mane.*] Mane etenim perfecta pronunciandi verbi cognitio in mente doctoris est. Unde & precipites doctores Propheta arguit, dicens: *Vanum est vobis ante lucem surgere.* Ante lucem quippe surgant, qui usque mane non dormiunt, sed in vanum evigilant, quia inutiliter verbum proferunt, quod qualiter proferri debeat, meditatione nulla didicere. Unde & consilium eis ostendit, dicens: *Surgite postquam sederitis:* ut videlicet per quietem meditando, verbum colligant, quod per laborem locutionis non in vanum, sed audientium lucrum spargant. Sequitur:

Et timuit indicare visionem Heli.

Quidnam est, quod timebat, nisi quia hoc dormiendo didicerat? Nam qui meditando verbum ordinat, ratione statuit, quando etiam verbum dicat. Visionem quippe Samuel vidit, & Heli indicare timuit, quia doctorum ordo sanctæ Ecclesiæ, & Judæa repulsiōem debitam conspexit, atque ei eam objicere ante repulsiōis suæ tempora formidavit. Unde & ad pœnitentiæ remedium eam potius cohortatur, dicens: *Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum.* Quare & subditur:

Aperuit ostia domus Domini.

Quænam est alia domus Domini, quam sancta Ecclesia? Et quæ sunt hujus domus ostia, nisi spirituales virtutes? ostia namque domus Domini Samuel aperuit, quando concurrentibus ad unitatem veræ fidei prædicatorum ordo virtutum spiritualium dona patefecit. Velut enim clausa erant domus ostia, cum sanctæ Ecclesiæ virtutes ignorabantur. Bene autem, cum visionem Heli indicare Samuel timuit, domus Domini ostia aperuisse memoratur: quia prius quam apertam Judæa repulsiōem prædicatorum ordo indicaret, dum ad pœnitentiam monuit, electis ad fidem currentibus, virtutum spiritualium occulta referavit. Nam qui misericordiæ tempore dicere visa timuit, tempore exquirendæ justitiæ visionem justitiæ indicavit, dicens: *Quia indignos vos fecistis æternæ vitæ, ecce convertimur ad gentes.* Ex qua profectò ratione questio oritur: quia videlicet visionem Samuelis præce magis, & imprecatione Heli indicatam fuisse perhibetur. Nam subditur:

Venit ergo Heli ad Samuelem, & dixit: Samuel fili mi. Qui respondit: Præsto sum. Et interrogavit eum: Quis est sermo, quem locutus est Dominus ad te? oro, ne celaveris mihi. Hac faciat tibi Deus, & hac addat, si absconderis à me sermonem ex omnibus, quæ dicta sunt tibi. Indicavit igitur

10. an. 8. j.

Pf. 126. a
Lib. 8.
Moral.
cap. 29.

AA. 2. b

AA. 13. g.

igitur ei Samuel universos sermones, et non abscondit ab eo.

Quomodo enim ab executore divinæ sententiæ visionem suæ repulsionis didicit, qui hoc non tam à comminante, quam ab eo, qui magis precibus cogebatur, audivit? Sed, qui istud quærunt, primò intelligant, quia non ad litteram, sed ad spiritalem & typicam significationem ista discutimus. Hoc enim loco venire Heli neque ad motum corporis Iudaici sacerdotij refertur, neque ad affectum mentis: sed tamen venire ei fuit, hoc ipsum, quod rationalis Dei creatura est, prædicatoribus apparere. Venit itaque, cum in humana natura visus est, doctorumque corda sibi ad miserandum movit. Venire ergo Heli non est in veteri populo accessus mentis, aut corporis, sed ostensio humanæ conditionis. Vel fortasse venire ei fuit ex eo, quòd ex omnibus populis ad Dei cultum electus fuit. Eum quoque filium appellavit, quia ab illo respicitur, qui in electis patribus institutor sanctæ Ecclesiæ fuisse memoratur. Vocat ergo filium non affectu appellationis, sed ostensione amissæ dignitatis. Et quia in caligine cæcitatatis aspicitur, indicari sibi visionem postulasse perhibetur. Obsecrare etenim ei est respectu communis nature, prædicatorum mentes ad misericordiam provocare. Qui etiam imprecationem precibus addidit: quia ordo prædicantium, dum in tanta miseria positum Iudæorum sacerdotium attenderet, israeli sibi omnipotentem Dominum timuit, si non ei verbo subveniret. Unde & aptè subiungitur:

Indicavit ei Samuel universos sermones, et non abscondit ab eo.

Omnia quippe ei visa indicavit; ut audito quod meruit, magnitudo formidinis ad sollicitudinem eum converteret impetrandæ divinæ miserationis. Universos ei Domini sermones indicavit: ut dum in vetustate sua se projectum cognosceret, per penitentiam lacrymas ad veræ fidei renovationem festinaret. Qui profectò respondit, dicens:

Dominus est: quod bonum est in oculis suis, faciat.

Quibus nimirum verbis, quid aliud, quam Iudaici populi perfidia clarè agnoscitur? Nam qui omnipotentem Deum Dominum vocat, adhuc ei servire se existimat. Cùm igitur Iudaico populo repulsio sua à sanctæ Ecclesiæ doctoribus insinuat, dicit: [*Dominus est, quod bonum est in oculis suis, faciat.*] Quia dum Deo se placere per veterem institutionem credit, sanctæ Ecclesiæ nequaquam minas expavescit. Quasi enim apertiori voce Iudaica perfidia asserat, & comminantibus sibi sanctæ Ecclesiæ prædicatoribus dicat: Ed nobis minis vestris terrorem nullum incutitis, quòd circa fidem ei nos ministrare credimus, à cuius gratia nos decidisse prædicatis. Cùm ergo adjungit: *Faciat quod bonum est in oculis suis:* sanctæ Ecclesiæ doctores subannat potius, quam se divinæ sententiæ offerat. Quasi alia intentione loquatur, & dicat: Ed nobis tale aliquid non facit, quòd noster est Dominus ille, quem nobis ad vindictam proponitis. Sequitur:

Crevit autem Samuel, et Dominus erat cum eo.

Quid est, quòd postquam Heli visionem exposuit, crevisse Samuel dicitur, nisi quia doctorum nostrorum ordo postquam verbo, synagoga filios reputat, majoris reverentiæ gloriam apud gentilitatem invenit? Crevit ergo, quia qui per verbi ministræ.

S. Greg. Tom. III.

rium se prius in una gente cohibuit, postmodum sanctitatis, atque doctrinæ famam in universo mundo dilatavit. Unde & per Psalmistam dicitur: *In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.* Hinc iterum sanctæ Ecclesiæ loquens, ait: *Pro paribus tuis nati sunt tibi filii, constitues eos principes super omnem terram.* Crevit itaque, cùm in universo mundo radiavit. Cum quo etiam Dominus esse perhibetur: quia omne, quod de fama sanctitatis redoluit, omne, quod clarum per verbum luxit, de præsentia Redemptoris accepit, quem secum habuit. Nam etsi verbo Paulus non solum infirma & terrena, sed etiam summa & cælestia penetrat, ex eo hanc dicendi virtutem obtinet, quem secum esse affirmat, dicens: *An experimentum ejus quæritis, qui in me habitat Christus? Qui enim in se loquebatur, secum erat.* Redolet omni mundo per vitam, sed ex eo vitæ odorem trahit, quem ostendit, dicens: *Christi bonus odor sumus in omni loco.* Omnia esse de præsentia Redemptoris Ioannes insinuat, quia dicit: *De plenitudine ejus omnes accepimus.* Samuel ergo cùm crevisse dicitur, cum eo Dominus esse memoratur: quia doctorum ordo cùm magne sanctitatis, atque doctrinæ gratiâ omni mundo resplenduit, ex eo tam magnus apparere potuit, qui eum in mundo positum non reliquit. Sequitur:

Et cognovit universus Israel à Dan usque Bersabee, quod fidelis Samuel propheta esset Domini.

Quibus profectò terræ nominibus, Iudææ universitas designatur. Quid ergo in universa Iudæa, nisi omnis designatur Ecclesia? Universitas itaque Israel, quia Samuel propheta est Domini, recognoscit: quia profectò omnis, qui fidelis est, credit, quòd sanctorum prædicatorum ordo vera defuturis dicit. Propheta namque officium est, & futura prædicere, & occulta revelare. Prædicatores autem sanctæ Ecclesiæ dum latentia quæque vitia in mente deprehendunt, dum spiritualium virtutum secreta aperiunt, dum sanctarum Scripturarum latentem intellectus ad communem noticiam proferrunt, dum futura cælestis patriæ gaudia electis fidelibus repromittunt, propheta ministerio utuntur. Ab universo igitur Israele propheta Domini fidelis Samuel esse cognoscitur, quia omnipotentem Dominum fide videre non potest, qui sanctæ Ecclesiæ doctoribus fidem non adhibet. Et quia eadem divinæ cognitionis gloria in sancta Ecclesia remansit, quæ se doctoribus primis aperuit, subditur:

Et addidit Dominus, ut appareret in Silo.

Silo quippe missus interpretatur. Et quia usque in mundi finem in prædicationis ministerium mittit, in Silo Dominus apparet: quia se eis clarè ostendit, per quos lucis suæ gloriam aliis aperit. Bene autem dicitur: [*Addidit, & appareret,*] quia incessanter eliguntur, quibus claritas divinæ lucis infunditur. Unde & causam cur auditam visionem asserat, subdit, dicens:

Quoniam revelatus fuerat Dominus Samueli.

Idcirco enim ut appareat addit, quoniam qui revelatus fuerat Dominus, se iterum atque iterum revelat, & suæ ostensionis donum à sancta Ecclesia nequaquam subtrahit, quam ei exhibere ex ejus exordio non cessavit. Sed qui Samueli revelatus asseritur, quoties apparere addiderit, non refertur: quia nimirum usque in mundi finem sancta Ecclesia ducitur, cui prædicatores præfunt, qui ex eo in

H

infimis alta æternitatis gaudia prædicent, quò summa quæ prædicant, in alta Dei manifestatione vident. Quam profectò apparitionem juxta verbum Domini factam perhibetur. Quid est autem verbum Domini, nisi promissio Redemptoris? Addidit ergo, ut apparet juxta verbum Domini, quia promissionis suæ veritatem exhibere non desinit. Verbum namque Domini in additione apparitionis est: *Ecce*

Mat. 28. ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi. Sequitur:

Et venit sermo Samuelis in universo Israel.

Sermo etenim venire cognoscitur, cum prædicatorum nostrorum promissio adimpletur. Promissio enim verbi est gaudium sine fine mansurum. Universo igitur Israeli sermo Samuelis venit: quia omnis multitudo sanctæ Ecclesiæ ad gaudium æternæ beatitudinis pervenit: & quod nunc in fide sermonis à sanctis ejus prædicatoribus repromittitur, per rei veritatem eidem in regnis cælestibus exhibetur. Verbum namque doctorum in repromissione fidelium est: *Omnis, qui credit in ipsum, non perit, sed*

Joan. 3. b. habebit vitam æternam. Vel certè sermo doctorum in repromissione munerum est: Quæ oculus non vidit,

Isai. 64. nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se. Sermo itaque

1. Cor. 1. b. Samuelis in universo Israeli venit: quia quisquis sanctis prædicatoribus, & vitæ præsentis religiosam conversationem suadentibus, & æterna gaudia iustis promittentibus credit, ad ea, quæ piè vivendo expectavit, gaudia æterna, carne moriendo transivit. Unde & is, in cuius fide promiserat, affirmat, dicens: Amen dico vobis, cælum & terra transibunt,

Marc. 13. d. verba autem mea non transibunt. Vel certè sermo Samuelis in universo Israeli jam venit: quia per effectum divinæ animadvertionis, generalis impleta cognoscitur repulsio Judæorum. Unde & ordinem, quo idem sermo in universo Israeli venerit, latius exponens, ait:

CAPUT II.

Cap. IV. 1. Reg. Egressus namque est Israel obviam Philistiim in prælium, & castrametatus est juxta Lapidem Adjutorij. Porro Philistiim venerunt in Aphec, & instruxerunt aciem contra Israel. Inito autem certamine, terga vertit Israel: et cæsa sunt in illo certamine passim per agros quatuor millia virorum. Et reversus est Israel in castra.

Esse spiritalia prælia beatus Apostolus ostendit, dum sanctæ Ecclesiæ castra ad victoriam cohortatur, dicens: *Non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem, sed adversus principes, & potestates, & contra spiritalis nequitiæ in cælestibus.*

Ibidem. De quibus profectò præliis etiam consequendæ victoriæ consilium præbens, ait: Et scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignis extinguere, & galeam salutis assumere, & gladium spiritus, quod est verbum Dei. Hinc Petrus exhortans, dicit:

1. Pet. 5. Solliciti estote, & vigilate in orationibus: quia adversarius vester diabolus circuit, sicut ignis, quem devoret: cui resistite sicut in fide. Dum ergo Israelitis prælia per litteram referuntur, interna & spiritalia designantur. Philistiim namque cadentes poculo interpretantur: quo nimirum nomine reprobi Angeli exprimentur; quia per abundantiorum potum superbæ, statum perdidit æternæ vitæ. Eis quippe velut poculo cadere fuit, potum superbæ sine omni mora retractionis assumptæ. Nam quod

A potatur, facillè sumitur. De quorum profectò cadentium principe velut de potante Dominus dicit: *Quia in veritate non stetit.* Velut enim potu corruit, qui superbæ suæ velocitate ebrius, in ea, qua fuerat conditus, veritate, nec ad momentum stetit.

Sed valde quærendum est, quomodo Israel secundum carnem egredi in prælium contra istos cadentes poculo intelligatur. Nemo enim pugnat cum eo, qui sibi subjicitur. Judaicus ergo populus, qui malignis spiritibus per infidelitatem subiectus, contra eos in prælium quomodo egredi dicitur? Pugnare tamen asseritur non veritate fortitudinis, sed fallaciæ æstimationis. Veritate quippe fortitudinis à malignis spiritibus victus est, sed tamen dum patrum veterum traditiones servat, cum malignis spiritibus se certamen habere existimat. Unde & sub captivitate suæ vinculis tantò strictius ligatur, quanto ipsa libertatis, quam non habet, fiducia ab eorum sibi calliditate suggeritur. Versuti namque adversarij occultis suggestionibus ei fallæ libertatis fortitudinem prædicant, ut eam, qua premitur, caliginem non attendat: & eò securius jam cum deceptum possideant, quò ab eis, quibus tenetur, infidelitatis vinculis solvi, in Redemptorem nostrum credendo non curat. Et notandum, quia de repulso populo dicitur: *[Egressus est Israel.]* Tunc rectè exit, cum sacre fidei monumenta dereliquit. Unde & de iis, qui à Scripturæ sanctæ mysteriis errando deviaverant, Ioannes dicit: *Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis.* Exire igitur Israeli secundum carnem est, rectæ fidei terminos errando præterire. Sed quia alium Christum expectare non desinunt, juxta Adjutorij lapidem castra ponunt. Meritò igitur terga vertisse Israel dicitur, quia & egressus fuisse perhibetur. Nam si intus maneret, vinci nequaquam potuisset, quia si se intra munitiones servaret fidei, armatos spiritus debellaret erroris. Et quia fraude superatur, Philistiim in Aphec aciem instruxisse perhibetur. Malignis namque spiritibus aciem instruere, est incantis Judæorum cordibus argumenta deceptionis ordinare. Sed inito certamine, terga vertit Israel: quia dum mori metuit, malignis spiritibus non resistit. Ideo quippe pugnæ profugi terga hostibus vertunt, ne resistentes moriantur. Quia verò, si in Redemptorem Iudæi credant, mori trepidant, idcirco non resistunt, ut vivant, quia in Redemptorem non credunt, ut in veteri circumcissione salventur. Resisterent quippe malignis spiritibus, si arma suæ fortitudinis, in Redemptoris nostri fide tenuissent. Sed ideo, ne moriantur, fugiunt, & ideo quia fugiunt, moriuntur. Hostis namque insequens eò facilius fugientem interficit, quò is, qui fugiendo percutitur, imminentis victoris sui gladio non resistit. Unde & in eodem certamine quatuor Iudæorum millia cæsa memorantur. Quæ enim sunt hæc quatuor millia, nisi qui recipere quatuor Evangeliorum veritatem noluerunt? Quare & in agris mori perhibentur, quia in errorum suorum latitudine immorantur. Et quia erroris sui latibula adhuc nequaquam derelinquunt, Israel in castra reversus asseritur. Nam, ut jam dixi, cum malignis spiritibus adhuc habere certamen se æstimat, cum eorum voluntati potius obediat, quam repugnet. Quia verò etiam in bona significatione poculum accipitur, cadentes poculo, intelligi sanctæ Ecclesiæ prædicatores possunt. De quo nimirum poculo Prophetæ gloriatur, dicens: *Impinguasti in oleo caput meum, & poculum meum inebrians, quam præclarum est. Poculum namque inebrians, abundans est gratia Spiritus sancti: quæ aptè poculum dicitur, quia ejus plenitudine electorum corda in momento inebriantur. Unde & de primis sanctæ Ecclesiæ pastoribus dicitur: Factus est repente de calce*

Joan. 8. b.

1. Jo. 2. e.

Psal. 22.

Act. 2. a.